

ԱՐՏԱՔԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԻ ՍԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

Որպես կանոն, միջազգային պրակտիկայում առանձնացվում է արտաքին պետական պարտքի կառավարման երկու մակարդակ՝ ղեկավար և օպերատիվ: Գրանցից յուրաքանչյուրը ներառում է տարբեր գործառույթներ:

Արտաքին պետական պարտքի կառավարման ղեկավար մակարդակը կարելի է դիտարկել որպես պետության կառավարման բարձրագույն մակարդակի «խաղի կանոնների» ձևակերպում: Այդ մակարդակում տրվում են արտաքին պետական պարտքի կառավարման համակարգի կազմակերպման ուղղությունները և հիմքերը: Արտաքին պետական պարտքի կառավարումը ղեկավար մակարդակում ներառում է քաղաքականության մշակման, նորմատիվային (կարգավորող) և ռեսուրսներով ապահովման գործառույթները:

Արտաքին պետական պարտքի կառավարման օպերատիվ մակարդակը իրենից ներկայացնում է արտաքին պետական պարտքի կառավարման ամենօրյա գործունեություն, որը համապատասխանում է ղեկավար մակարդակում տրված ընդհանուր ցուցումներին և գոյություն ունեցող կազմակերպչական ձևերին: Արտաքին պետական պարտքի կառավարման օպերատիվ մակարդակը ներառում է հաշվառման, վերլուծական, վերահսկման/մոնիթորինգի և գործառնական գործառույթներ: Արտաքին պետական պարտքի կառավարման ղեկավար մակարդակի քաղաքականության մշակման գործառույթը ներառում է արտաքին պետական պարտքի քաղաքականության և ռազմավարության մշակումը, ինչպես նաև ապահովում է երկրի տնտեսության կառավարման տարբեր պետական մարմինների գործունեության փոխհամաձայնեցումը: Ընդհանուր քաղաքական մոտեցումների ընկալումը անհրաժեշտ է երկրի արտաքին պետական պարտքի ընդունելի մակարդակը որոշելու համար, որն, իր հերթին, կախված է, նախ, պարտքի հոսքից (արդյունավետ օգտագործվող), ինչպես նաև լրացուցիչ արտարժութային ներհոսքի ապահովումից, որն անհրաժեշտ է արտաքին պետական պարտքի ոչ ռիսկային արտաքին փոխառությունների սպասարկման՝ մարման համար: Արտաքին պետական պարտքի վերաբերյալ նման հետևությունից բխում է, որ արտաքին պետական պարտքի քաղաքականությունը էական ազդեցություն ունի ազգային պլանավորման, վճարային հաշվեկշռի և պետական բյուջեի կառավարման, ինչպես նաև բոլոր այն պետական մարմինների գործունեության վրա, որոնք որոշում են, թե երկրին ինչպիսի ներդրումներ են անհրաժեշտ: Քաղաքականության մշակման գործառույթի արդյունքի հիմնական դրսևորում է ներքին և արտաքին պետական պարտքի կառավարման հստակ ձևավորված և իրականացվելի ռազմավարությունը:

Արտաքին պետական պարտքի կառավարման ղեկավար մակարդակի նորմատիվային (կարգավորող) գործառույթը ներառում է արտաքին պետական պարտքի կառավարման նպատակով կիրառվող իրավական, ինստիտուցիոնալ և վարչական միջոցառումները: Տվյալ գործառույթը նախատեսում է մշակել հստակ ձևակերպված այնպիսի նորմատիվային պայմաններ, որոնք կապահովեն հաշվառման, վերահսկման և գործառնական մակարդակներում արտաքին պետական պարտքի համաձայնեցված, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ կենտրոնացված կառավարումը: Նշված նորմատիվային պայմանները պետք է ապահովեն անհրաժեշտ արդյունավետ տեղեկատվական հոսքերով: Նորմատիվային (կարգավորող) գործառույթի իրականացումից ստացված հիմնական արդյունքը իրավական և վարչական բազայի ստեղծումը և շարունակական վերահսկումն է: Վերջինս անհրաժեշտ է արտաքին պետական պարտքին առնչվող բոլոր հաստատություններում՝ պարտականությունների սահմանման և կանոնակարգերի մշակման համար: Այլ կերպ, նորմատիվային (կարգավորող) գործառույթը ստեղծում է կազմակերպչական մի կառուցվածք, որը արտաքին պետական պարտքի կառավարման համակարգի բաղադրիչներից մեկն է:

Արտաքին պետական պարտքի կառավարման ղեկավար մակարդակի ռեսուրսներով

ապահովման գործառույթը դրսևորվում է արտաքին պետական պարտքի ձևակերպման և վերահսկման, վերլուծական գործունեության, ինչպես նաև գործառնական մակարդակներում որակավորված մասնագետների առկայությամբ: Սա ներառում է աշխատողների ընտրության և նշանակման գործընթացները, դրանց ուսուցումն ու խթանումը, ինչպես նաև միջոցառումներ՝ արդյունավետ աշխատանքի իրականացման համար: Առանձին դեպքերում, երբ հաստատությունը արտաքին պարտքի կառավարման ոլորտում խիստ մասնագիտական հմտությունների և գիտելիքների կարիք է զգում, տվյալ գործառույթը կարող է ներառել նաև արտաքին խորհրդատվությունը և վերջինիս գործունեության վերահսկումը: Նմանատիպ օրինակ են հանդիսանում համակարգչային համակարգերի ուսուցումը, պարտքի աուդիտի իրականացումը, պարտքի պայմանների վերանայման շուրջ բանակցային հմտությունների մասնագիտացումը և այլն:

Արտաքին պետական պարտքի կառավարման օպերատիվ մակարդակի հաշվառման գործառույթը պահանջում է յուրաքանչյուր փոխառությանը վերաբերող տեղեկատվության հիման վրա արտաքին պետական պարտքի վերաբերյալ մանրակրկիտ տեղեկատվության հավաքագրում: Արտաքին պետական պարտքի կառավարման հաշվառման գործառույթի հիմքերի ստեղծման անհրաժեշտ պայման է՝ հասկանալ, թե ինչպիսին է արտաքին պետական պարտքի կազմը և համապատասխանաբար ինչպիսի տեղեկատվություն պետք է հավաքագրվի: Առանձին փոխառությունների հաշվառման վրա հիմնված արտաքին պետական պարտքի արդյունավետ կառավարումը պետք է դիտարկվի որպես մեկ ամբողջություն, որը հնարավորություն կընձեռի վերլուծության նպատակով համախմբել վիճակագրական տվյալները: Տվյալ գործառույթի իրականացման հիմնական արդյունքը հանդիսանում է ինչպես համախմբված, այնպես էլ առանձին փոխառությունների վերաբերյալ տեղեկատվության տրամադրումը:

Արտաքին պետական պարտքի կառավարման օպերատիվ մակարդակի վերլուծական գործառույթը անմիջականորեն կապված է հաշվառման գործառույթի հետ, քանի որ վերլուծական գործառույթի իրականացման համար օգտագործվող տեղեկատվությունը հավաքվում է հաշվառման գործառույթի իրականացմամբ:

Վերլուծական գործառույթը ներառում է նաև մակրոտնտեսական վերլուծություն, որը հնարավորություն է տալիս արտաքին պետական պարտքի կառավարման գործընթացում իրականացնել առանձին դեպքերի խորացված ուսումնասիրություն, ինչպես նաև որոշել արտաքին պետական պարտքի ապագա կառուցվածքը: Տվյալ վերլուծությունը անհրաժեշտ է վճարային հաշվեկշռի և պետական բյուջեի վրա ունեցած տարբեր սցենարների ներգործության մշտական ստուգման համար: Վերլուծությունը նաև թույլ է տալիս ճիշտ որոշում կայացնել ընդունելի պայմաններով նոր վարկերի ներգրավման կամ ներքին փոխառությունների օգտագործման վերաբերյալ:

Անհատական դիտարկման տեսանկյունից, վերլուծական գործառույթը կապված է տարբեր տեսակի վարկային գործիքների, ինչպես նաև մարման ժամկետների ընտրության հետ: Նշված գործառույթը կիրառվում է նաև արտաքին պետական պարտքի կառավարման նոր ֆինանսական մեթոդների վերլուծության ժամանակ, այսպես, օրինակ՝ պարտքի կոնվերսիայի պլանավորման համար: Ակնհայտ է, որ վերլուծական գործառույթի արդյունքը վերլուծությունն է:

Վերահսկման գործառույթը, որպես առանձին կատեգորիա ամենադժվար դասակարգվող գործառույթն է: Իրականում վերահսկողությունը արտաքին պետական պարտքի կառավարմանը բնորոշ, հատուկ բաղադրիչ է: Անհրաժեշտ է նշել, որ վերահսկումը բնորոշ է հաշվառման, վերլուծական և գործառնական գործառույթներին: Այնուամենայնիվ, վերահսկման գործառույթի առանձնացումը կարևորվում է հայեցակարգային մոտեցման տեսանկյունից, քանի որ այն թույլ է տալիս հստակ բացահայտել տվյալ գործառույթի առանցքային դերը:

Արտաքին պետական պարտքի կառավարման օպերատիվ մակարդակի գործառնական գործառույթը ներառում է ինչպես փոխառությունների համաձայնագրերի, այնպես էլ այլ համաձայնագրերի և պայմանագրերի կնքման հետ կապված գործողությունների լայն շրջանակ, որոնք հանգեցնում են որոշակի գործողությունների, փոխգործողությունների կամ գործարքների իրականացմանը: Գործառնական գործառույթը ներառում է՝

1. բանակցությունների վարումը,

2. փոխառության օգտագործումը,

3. պարտքի սպասարկումը:

Վերջիններից յուրաքանչյուրում իրականացվող գործունեությունը կամ գործողությունները բխում են փոխառության տեսակից: Գործառնական գործառույթը նախատեսում է տարբեր մեթոդների օգտագործում, այդ թվում՝ արտաքին պետական պարտքի վերակազմավորման տարբեր ձևերի (վերակառուցման և վերաֆինանսավորման) և կոնվերսիայի իրականացում, օրինակ՝ «պարտքի փոխանակում արժեթղթերով», «պարտքի դիմաց ապրանքի փոխանակում» և այլն:

Արտաքին պետական պարտքի կառավարման գործառույթները փոխադարձաբար կապված են միմյանց հետ: Դեկավար մակարդակի քաղաքականության մշակման, նորմատիվային (կարգավորող) և ռեսուրսներով ապահովման գործառույթները պետական պարտքի կառավարման հիմնական և ուղղվածություն տվող գործառույթներ են: Մակրոտնտեսական պայմանները, ինչպես նաև վերլուծական, կառուցվածքային, վարչական և իրավական դաշտն ու մարդկային ռեսուրսների առկա պայմանները ներազդում են այդ գործառույթների վրա, իսկ իրենք իրենց հերթին, հանդիսանում են ազդեցության օբյեկտներ: Մարդկային և այլ ռեսուրսների ուղղությամբ մշակված ռազմավարությունից, կառուցվածքից և քաղաքականությունից է կախված թե ինչպես է իրականացվում արտաքին պետական պարտքի կառավարումը գործառնական մակարդակում:

Արտաքին պետական պարտքի հետ կապված որոշակի գործարքների իրականացման համար օգտագործվող փոխառությունները և այլ համաձայնագրերը, հանդես են գալիս տարբեր ձևերով, օրինակ՝ երկկողմ և բազմակողմ արտոնյալ արտահանման վարկերի, փոխառությունների, կոմերցիոն բանկերի կողմից տրամադրվող փոխառությունների, պարտքի վերակազմավորման, կոնվերսիայի և այլ տեսքերով: Եվ դրանից կախված փոփոխվում են և բանակցությունները, և փոխառության օգտագործումը, և սպասարկումը:

Միջազգային պրակտիկայում շատ երկրներում պարտքի կառավարման հիմքում դրվում են Արժույթի միջազգային հիմնադրամի և Համաշխարհային բանկի կողմից 2001 թվականին ընդունված պետական պարտքի կառավարման սկզբունքները: Արժույթի միջազգային հիմնադրամի և Համաշխարհային բանկի կողմից 2001 թվականին կազմվել ու ընդունվել են պետական պարտքի կառավարման խորհուրդներ, որոնք ուղեցույց են հանդիսանում անդամ երկրների պետական պարտքի կառավարման գործընթացում: Պետական պարտքի կառավարման խորհուրդներում, պետական պարտքի կառավարման սկզբունքներն են՝

1. Պարտքի կառավարման նպատակները և կողորդինավորումը: Պետական պարտքի կառավարման հիմնական նպատակը միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հեռանկարում, ռիսկի խելամիտ մակարդակի պայմաններում, կառավարության ֆինանսավորման պահանջումըների բավարարումը հնարավորինս քիչ ծախսերով ապահովելն է և վճարումների նկատմամբ իր պարտավորությունների կատարումը:

Պարտքի կառավարումը պետք է տարածվի երկրի կառավարության հսկողության տակ գտնվող հիմնական ֆինանսական պարտավորությունների վրա:

Պարտքը կառավարողները, հարկաբյուջետային քաղաքականության խորհրդատուները և Կենտրոնական բանկը պետք է ունենան պարտքի կառավարման, դրամավարկային և հարկաբյուջետային քաղաքականության նպատակների վերաբերյալ ընդհանուր միասնական ըմբռնում, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ գոյություն ունի փոխկախվածություն իրենց կողմից օգտագործվող քաղաքականության իրականացման գործիքների միջև: Պարտքը կառավարողները պետք է նախօրոք տեղեկացնեն իրենց տեսակետը հարկաբյուջետային քաղաքականությունը կարգավորող մարմիններին այն ծախսերի և ռիսկերի վերաբերյալ, որոնք կապված են պետական կառավարման մարմինների, փոխառությունների պահանջի ֆինանսավորման և մակարդակի հետ:

Կախված ֆինանսական զարգացման մակարդակից՝ անհրաժեշտ է սահմանազատել նպատակներն ու պատասխանատվությունը պարտքի կառավարման և դրամավարկային քաղաքականության ոլորտներում:

Պարտքը կառավարողները, հարկաբյուջետային և դրամավարկային քաղաքականություն իրականացնող, կարգավորող մարմինները պետք է փոխանակվեն տեղեկատվությամբ, պետական

կառավարման մարմինների իրացվելի միջոցների, ընթացիկ և ապագա պահանջի վերաբերյալ:

2. Թափանցիկությունը և հաշվետվողականությունը: Պարտքի կառավարման համար պատասխանատու ֆինանսական մարմինների պարտականությունների և նպատակների հստակությունն ապահովելու նպատակով անհրաժեշտ է պարտքի կառավարման քաղաքականության իրականացման գործընթացում հրապարակել տեղեկատվություն՝ ֆինանսների նախարարության, կենտրոնական բանկի կամ պարտքի կառավարմանը մասնակցություն ունեցող այլ մարմինների միջև պարտավորությունների բաշխման վերաբերյալ: Տեղեկատվություն պետք է տրվի ինչպես պարտքի կառավարման քաղաքականության վերաբերյալ, այնպես էլ պարտքային պարտավորությունների առաջնային տեղաբաշխման, երկրորդային շուկաների կազմակերպման, դեպոզիտար համակարգերի և քլիրինգային ու հաշվարկային մեխանիզմների վերաբերյալ:

Անհրաժեշտ է հստակ սահմանել և հրապարակել պարտքի կառավարման նպատակները և պարզաբանել, թե ծախսերի և ռիսկի չափման համար ինչպիսի ցուցանիշներ ու հայտանիշներ են ընդունված:

Պարտքի կառավարման քաղաքականության ձևավորման ընթացքի հրապարակայնությունը և այդ ոլորտում հաշվետվողականությունը ապահովելու համար անհրաժեշտ է հանրությանը հնարավորինս իրազեկել պարտքի կառավարման գործընթացի վերաբերյալ:

Հասարակությանը պետք է տեղեկատվություն ներկայացվի նախկին, ընթացիկ և պլանավորված բյուջետային գործունեության, այդ թվում՝ դրա ֆինանսավորման և պետական կառավարման մարմինների համախմբված ֆինանսական վիճակի վերաբերյալ:

Կառավարությունը պետք է պարբերաբար տեղեկատվություն հրապարակի իր պարտքային պարտավորությունների և ֆինանսական ակտիվների մեծության և կառուցվածքի, մարման ժամկետների ու տոկոսադրույքների կառուցվածքի վերաբերյալ:

Պարտքի կառավարման պատասխանատու մարմինների բարեխիղճ աշխատանքի հաշվետվողականությունը և երաշխիքները վերահսկելու նպատակով անհրաժեշտ է, որ ամեն տարի պարտքի կառավարման բնագավառում իրականացված գործունեությունը ստուգվի արտաքին աուդիտորների կողմից:

3. Կազմակերպարարական հիմքերը: Պարտքի կառավարման իրավական հիմքերում պետք է պարզաբանվեն փոխառությունների ներգրավման իրավունքների ու նոր պարտքային պարտավորությունների ստեղծման, ներդրումների իրականացման ու պետական կառավարման մարմինների անունից գործունեություն իրականացնելու վերաբերյալ հարցերը:

Անհրաժեշտ է հստակ սահմանել պարտքի կառավարման կազմակերպչական հիմքերը, ինչպես նաև ապահովել պարտականությունների և գործառույթների սահմանման հստակությունը:

Գործառնական վերահսկողության անհամազորության արդյունքում կառավարության վնասների ռիսկերի կառավարումը պետք է իրականացվի աշխատանքի վարման հուսալի մեթոդների օգնությամբ, այդ թվում հստակ ձևավորված այնպիսի դրույթների, հրահանգների, որոնք սահմանում են աշխատակիցների պարտականությունների շրջանակը, մոնիթորինգի և վերահսկման հստակ կանոնները, ինչպես նաև հաշվետվողականության մեխանիզմները:

Պարտքի կառավարման գործընթացը պետք է հիմնվի հուսալի կանոններով պաշտպանված, կառավարման ճիշտ և համալիր տեղեկատվական համակարգի վրա:

Պարտքի կառավարման ոլորտում զբաղված աշխատակիցները իրենց անձնական ֆինանսական գործերը պետք է վարեն շահերի բախման տեսակետից, վարքագծի կանոններին և հրահանգներին համապատասխան:

Կապված պետական պարտքի կառավարման աշխատանքների հնարավոր խախտումների հետ, պարտքի կառավարման ոլորտում անհրաժեշտ են աշխատանքային գործունեության վերականգնման հուսալի գործընթացներ, որոնք հնարավորություն կտան բնական աղետների, սոցիալական ցնցումների կամ ահաբեկչական ակտերի դեպքում իջեցնել ռիսկի չափը:

4. Պարտքի կառավարման ռազմավարությունը: Պետական պարտքի կառավարմանն առնչվող ռիսկերը անհրաժեշտ է մանրամասն հետազոտել և գնահատել: Փոխառությունների ներգրավման որոշում ընդունելիս և ռիսկերի իջեցման միջոցառումներ իրականացնելիս, պետական կառավարման

մարմինները պետք է հաշվի առնեն ֆինանսական և պետական դրամական հոսքերի հետ կապված այլ ռիսկեր:

Պարտքը կառավարողը պետք է մանրակրկիտ գնահատի արտարժույթով պարտքի և կարճաժամկետ պարտքի կամ լողացող դրույթով պարտքային պարտավորությունների ռիսկերը և կառավարի դրանք:

Անհրաժեշտ է ծախսերի տեսանկյունից իրականացնել դրամարկղային միջոցների կառավարման քաղաքականության արդյունավետ միջոցառումներ, որոնք պաշտոնական մարմիններին կտան վստահ լինելու հնարավորություն՝ ժամկետը լրանալուն պես կատարել իրենց ֆինանսական պարտավորությունները:

5. Ռիսկերի կառավարման համակարգը: Անհրաժեշտ է մշակել ռիսկերի կառավարման այնպիսի համակարգ, որը պարտքը կառավարողին հնարավորություն տա որոշել ծախսերի և ռիսկերի միջև ցանկալի հարաբերությունը՝ կապված պետական պարտքային պարտավորությունների պորտֆելի և դրանց կառավարման հետ:

Պարտքի ռիսկի գնահատման համար կառավարողը, հնարավոր տնտեսական և ֆինանսական ցնցումներից ելնելով, պետք է հաճախակի անցկացնի պարտքային պարտավորությունների պորտֆելի սթրես-թեստավորում:

Եթե պարտքը կառավարողը, ելնելով իր ապագա սպասումներից, այսինքն՝ տոկոսավճարների և արտարժույթի դինամիկայից և օգուտ ստանալու նպատակից, ձգտում է ակտիվ կառավարել պարտքային պարտավորությունների պորտֆելը, ապա պետք է հաշվի առնի դրա հետ կապված ռիսկերը և պատասխանատվություն կրի իր գործողությունների համար:

Պարտքը կառավարողները փոխառությունների ներգրավման վերաբերյալ ընդունելիս պետք է հաշվի առնեն պետական կառավարման մարմինների ֆինանսական վիճակի վրա պայմանական պարտավորությունների ազդեցությունը, այդ թվում՝ դրանց ընդհանուր իրացվելիության վրա:

6. Պետական արժեթղթերի շուկայի զարգացումը և դրա արդյունավետ գործունեության ապահովումը: Պարտքը կառավարողները միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հեռանկարում ծախսերի և ռիսկերի նվազեցման համար պետք է ապահովեն փոխհամաձայնություն՝ իրենց գործողությունների ռազմավարության ու իրականացվող գործառնությունների հարցում, որպեսզի վերջիններս համապատասխանեն պետական արժեթղթերի շուկայի արդյունավետ զարգացման շահերին:

Պետական կառավարման մարմինները իրենց ներքին և արտաքին պարտավորությունների համար պետք է ձգտեն ձևավորել ներդրողների մեծ բանակ, միաժամանակ պատշաճ ուշադրություն դարձնելով ծախսերին և ռիսկերին: Բացի այդ, նրանք իրենց վերաբերմունքը ներդրողների հանդեպ պետք է կառուցեն հավասարության սկզբունքի հիման վրա:

Պարտքի կառավարման գործառնությունները առաջնային շուկայում պետք է լինեն թափանցիկ ու կանխատեսելի:

Պարտքային պարտավորությունների տեղաբաշխման համար պետք է առավելագույնս օգտագործվեն շուկայական մեխանիզմներ, ինչպիսիք են՝ մրցութային աճուրդները և էմիսիոն սինդիկատները:

Պետական կառավարման մարմինները և կենտրոնական բանկը պետք է նպաստեն կայուն երկրորդային շուկաների զարգացմանը:

Ֆինանսական շուկայում պետական արժեթղթերի գործառնությունների հաշվարկների և քլիրինգի իրականացման համար օգտագործվող համակարգերը պետք է համապատասխանեն պրակտիկային:

Հայաստանի Հանրապետությունում պետական պարտքի կառավարման հիմնական սկզբունքները շարադրված են «Պետական պարտքի մասին» 26.05.2008թ. ՀՀ ԱԺ կողմից ընդունված ՀՀ օրենքում, որը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետության պետական պարտքի հետ կապված հարաբերությունները: Այն սահմանում է, որ պետական պարտքը կառավարության պարտքի և կենտրոնական բանկի պարտքի հանրագումարն է¹: Համաձայն հիշյալ օրենքի,

¹ www.parliament.am

պետական պարտքը տվյալ տարվա դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ չպետք է գերազանցի Հայաստանի Հանրապետության նախորդ տարվա համախառն ներքին արդյունքի 60 տոկոսը: Իսկ եթե պետական պարտքը տվյալ տարվա դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ գերազանցում է Հայաստանի Հանրապետության նախորդ տարվա համախառն ներքին արդյունքի 50 տոկոսը, ապա հաջորդ տարվա պետական բյուջեի դեֆիցիտը չպետք է գերազանցի Հայաստանի Հանրապետության համախառն ներքին արդյունքի վերջին երեք տարիների ծավալների միջին ցուցանիշի 3 տոկոսը: Ինչ վերաբերում է պետական պարտքի կառավարման նպատակներին, ապա այն հիմնականում կառավարության ֆինանսական կարիքների բավարարման մշտական հնարավորության ապահովումն է՝ երկարաժամկետ հատվածում նվազեցնելով պարտքի սպասարկման մեծությունը:

Կառավարության պարտքի կառավարման նպատակներն են՝ կառավարության պարտքի օպտիմալ կառուցվածքի ձևավորումը՝ հաշվի առնելով պոտենցիալ ռիսկերը, ինչպես նաև պետական պարտքի կառավարման և դրամավարկային քաղաքականությունների համակարգումը: Օրենքով սահմանված են նաև ՀՀ պետական պարտքի կառավարման սկզբունքները: Համաձայն Օրենքի 10-րդ հոդվածի, պետական պարտքի կառավարումն իրականացվում է թափանցիկության, հաշվետվողականության, կանխատեսելիության և հրապարակայնության սկզբունքներով:

Միջազգային պրակտիկայում շատ երկրներում պետական պարտքի կառավարման հիմնական սկզբունքները ներառված են պետական փոխառությունների և պարտքի կառավարման մասին ընդունված օրենքներում¹: Այսպես, օրինակ՝ Շվեդիայում պարտքի կառավարման հիմնական սկզբունքները և կարգերը ներառված են «Պետական փոխառությունների և պարտքի կառավարման մասին» օրենքում, որն ընդունվել և գործում է 1998 թվականից: Վերջինիս համաձայն, կառավարության փոխառություններ ներգրավելու իրավունքը հիմնվում է պաշտամենտի տարեկան վավերացման վրա, որը հանդիսանում է հաջորդ տարվա պետական բյուջեի որոշման բաղկացուցիչ մասը: Պարտքի կառավարման սկզբունքները ներառում են ընդհանուր սահմանումը այն բանի, թե ինչպիսին պետք է լինի պարտքի կառուցվածքը:

Շվեդիայում պետական պարտքի մեծության ամրագրված լիմիտ չի սահմանվում, սակայն դրա փոխարեն օրենքում որոշվում են այն նպատակները, որոնց հասնելու համար կառավարությունը իրավունք ունի ներգրավել փոխառություններ: Կառավարությունը փոխառությունների ներգրավման իրավունքը փոխանցել է Շվեդիայի ազգային պարտքի վարչությանը: Մեր կարծիքով, Շվեդիայի պարտքի կառավարման նման մոդելի կիրառումը Հայաստանում կնպաստի պարտքի կառավարման որակի արդյունավետության բարձրացմանը:

Հայաստանում կառավարման ամբողջ գործընթացում հիմնական և կարևորագույն սկզբունք է հանդիսանում շուկայի թափանցիկության, տեղեկատվության ազատ փոխանակման ապահովումը, թողարկողի և նրա ֆինանսական գործակալի վարքագծի կանխատեսելիությունը: ՀՀ պետական պարտքի կառավարման գործընթացում ցանկալի է կիրառել (տեղայնացնել) Արժույթի միջազգային հիմնադրամի և Համաշխարհային բանկի կողմից 2001թ. ընդունված պետական պարտքի կառավարման սկզբունքները ամբողջությամբ և դրանք պետք է ամրագրել օրենսդրորեն: Վերջինս կբարձրացնի պետական պարտքի կառավարման որակը և հնարավորություն կտա իրականացնել պետական պարտքի կառավարման գործընթացի արդյունավետ վերահսկողություն:

Самвел Котанджян

Принципы и структура внешнего государственного долга

Аннотация

Достижение макроэкономической стабилизации, обеспечение устойчивого экономического роста, создание благоприятных условий для притока в страну иностранного капитала кардинально меняют отношение западных финансовых кругов к вопросам обслуживания страной своего внешнего долга. С другой стороны, совершенствование структуры внешнего

¹ politeconomy.ng.ru – Интернет-версия газеты «Независимая газета»

долга с учетом основных принципов его управления, укрепление валютно-экономических позиций страны позволяют ей соблюдать имеющиеся долговые обязательства, что, как правило, ведет к снижению внешней задолженности или стабилизации ее размеров при заметном улучшении показателей, которые характеризуются тяжестью долгового бремени (отношение внешнего долга и платежей по его обслуживанию к ВВП, экспорту и др.).

Samvel Kotanjyan

Principles and structure of the public external debt

Abstract

Ensuring macroeconomic sustainability, investment-friendly business climate to attract foreign investments completely changes the attitudes of international financial institutions towards the service of external public debt. On the other hand, improvement of the structure of the external public debt, taking into consideration the main principles of debt management and increase in foreign exchange reserves, will enable the nation to meet debt obligation, thus resulting in decrease or sustainability of the external public debt while improving various economic variables and/or indicators that describe the heaviness of debt (external debt (principal + interest) to GDP ratio; external debt (principal + interest) to exports ratio).